

Instrukcja *Libertatis conscientia* (1986) – chrześcijańska wolność i wyzwolenie (streszczenie)

Aktualizacja: 16 XI 2025

Chrześcijańskie rozumienie wolności i wyzwolenia

- **Źródło wolności:** Człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boga, co stanowi podstawę jego wolności i godności. Ideologie wynoszące ludzką autonomię lub „praktykę historyczną” do rangi absolutu wypaczają tę prawdę i prowadzą w istocie do ateizmu. To **obraz Boga w człowieku** gwarantuje niezbywalną godność osoby i prawdziwą wolność, zakorzenioną w relacji do Stwórcy.
- **Wolność a prawda i dobro:** Wolność w ujęciu chrześcijańskim nie oznacza możliwości czynienia czegokolwiek wedle zachcianek. **Prawdziwa wolność to zdolność czynienia dobra** – wolność „ku Dobru”, które jest ostatecznym celem człowieka. Aby być naprawdę wolnym, człowiek musi kierować się poznana prawdą oraz respektować **obiektywny ład moralny**, wpisany w ludzką naturę. Oderwanie woli od prawdy i sprawiedliwości niszczy wolność: gdy człowiek uzurpuje sobie miejsce Boga, popada w kłamstwo i zamiast się spełniać – wyniszcza siebie. Wolność realizuje się więc we **wspólnocie i relacjach** opartych na prawdzie i miłości, nigdy w izolacji jednostki.
- **Skutki odrzucenia Boga:** Grzech – zerwanie więzi z Bogiem – leży u korzeni dramatów ludzkiej wolności. **Próba wyzwolenia się spod prawa moralnego i od Boga nie prowadzi do wolności, lecz do jej utraty.** Historia pokazuje, że gdy człowiek odrzuca Boga w imię wolności, rodzą się nowe zniewolenia: zamiast braterstwa pojawia się terror, nienawiść i strach. Prawdziwa autonomia nie sprzeciwia się Bogu – **wiara i łaska nie zniewalają, lecz doskonałą wolność** (rozum oświecony światłem Objawienia rozwija się i udoskonala). **Ateistyczne ujęcie wolności** (np. przekonanie, że wolny można być dopiero bez Boga) jest wewnętrznie sprzeczne – zakłada błędnie konflikt między wolnością Stwórcy a wolnością stworzenia.

- **Wyzwolenie w Chrystusie: Najgłębsze zniewolenie człowieka pochodzi z grzechu i śmierci**, dlatego najważniejsze wyzwolenie dokonało się przez misterium Paschy Chrystusa. Śmierć i Zmartwychwstanie Jezusa **wyzwoliły człowieka z grzechu i śmierci** – jest to najbardziej radykalne wyzwolenie, którego **instynktownie świadomi są ubodzy** (umiłowani przez Boga „maluczy”). **Pierwszy i podstawowy wymiar wyzwolenia ma charakter soteriologiczny**: w Chrystusie człowiek zostaje uwolniony od grzechu, pojednany z Bogiem i obdarzony nowym życiem.
- **Wolność odzyskana i wychowanie do wolności**: Zbawcze wyzwolenie w Chrystusie **przywraca człowiekowi utraconą wolność** – czyni go wolnym od zła moralnego i pozwala żyć w prawdzie. Równocześnie ma ono **wymiar wychowawczy**: uczy człowieka właściwie korzystać z wolności w codziennym życiu. Innymi słowy, **laska wyzwolenia zobowiązuje do etyki** – do odrzucenia zła i wyboru dobra. Autentyczna wolność dojrzewa poprzez **wychowanie sumienia**, kształtowanie prawej woli i uczenie się podporządkowania własnego działania prawu miłości. Wolność chrześcijanina realizuje się w dążeniu do świętości, czyli pełni dobra, nie zaś w pogoni za dowolnością wyborów.
- **Wolność a zbawienie społeczne**: Chrystusowe wyzwolenie od grzechu ma konsekwencje społeczne. **Przywrócenie człowiekowi wolności duchowej** staje się fundamentem wyzwolenia od wszelkich innych zniewoleń. **Prawda o zbawieniu** ukierunkowuje bieg historii: nadaje sens wysiłkom na rzecz wolności w wymiarze ekonomicznym, społecznym i politycznym, chroniąc je przed popadnięciem w nowe formy niewoli. Ostatecznie pełnia wolności człowieka zrealizuje się w Królestwie Bożym, ale już teraz Ewangelia rzuca światło na wszystkie dążenia wolnościowe, oczyszczając je i podnosząc na wyższy poziom.

Pastoralny wymiar zaangażowania na rzecz sprawiedliwości społecznej

- **Tradycja zaangażowania społecznego Kościoła**: Dążenie do sprawiedliwości społecznej od dawna stanowi część misji Kościoła. **Chrześcijanie świeccy i duszpasterze** angażowali się w walkę o prawa pokrzywdzonych już u początków rewolucji przemysłowej – Kościół stawał w obronie robotników wykorzystywanych przez niesprawiedliwe systemy. **Magisterium Kościoła wielokrotnie zabierało głos** w

sprawach społecznych (począwszy od encyklik społecznych), upominając się o sprawiedliwość, godne warunki życia i ochronę najsłabszych. Ta **historyczna troska duszpasterska** dowodzi, że walka o sprawiedliwość jest zakorzeniona w chrześcijańskiej miłości bliźniego.

- **Kościół wobec porządku doczesnego: Bezpośrednią misją Kościoła nie jest kierowanie polityką czy gospodarką państw** – zadanie to należy do świeckich w swoim powołaniu. Kościół nie zastępuje instytucji państwowych, ale **wnosi moralne światło Ewangelii**: głosi **słowo prawdy**, które oświeca sumienia i kształtuje postawy ludzi, także rządzących. Z **miłości do człowieka** Kościół czuje się wezwany do **solidarności z każdym cierpiącym i uciśnionym**. Oznacza to, że duszpasterze nie mogą pozostawać obojętni wobec krzywdy – powinni stawać po stronie pokrzywdzonych, kierując się nauką Jezusa. Kościół ma obowiązek **być głosem słabszych**, choć czyni to metodami właściwymi sobie: poprzez nauczanie moralne, modlitwę, działania charytatywne i formację wiernych, a nie przez narzucanie rozwiązań politycznych.
- **Solidarność i owoce Ducha: Wierność misji Ewangelii** przekłada się na przemianę społeczeństwa. Jeżeli członkowie Kościoła – duchowni i świeccy – **pozostają wierni przesłaniu Chrystusa**, Duch Święty (źródło wolności) działa w nich z mocą. Owocem tej wierności są **konkretne zmiany społeczne**: rodzą się **owoce sprawiedliwości i pokoju** w życiu rodzinnym, zawodowym i publicznym. Duszpasterze powinni zatem zachęcać wiernych, że **świętość i zaangażowanie społeczne się uzupełniają** – życie sakramentalne i praca nad cnotami przynosi błogosławione skutki także w porządku doczesnym (np. uczciwość w życiu publicznym, pokój społeczny, troska o ubogich).
- **Ewangelia a porządek społeczny: Orędzie Jezusa Chrystusa** – zwłaszcza **Kazanie na Górze i błogosławieństwa** – **nadaje właściwą perspektywę zaangażowaniu w sprawy doczesne**. Błogosławieństwa uczą ufać Bogu, pragnąć sprawiedliwości, praktykować miłosierdzie, dążyć do pokoju i przebaczenia – **służba bliźnim i wspólnemu dobru jest więc ewangelicznym nakazem**. Jednocześnie Ewangelia **chroni przed skrajnościami**: przed **materializmem** (ubóstwianiem dóbr doczesnych) i przed **utopijnym wizjonerstwem**, które próbuje stworzyć „raj na ziemi” siłą ludzkich ideologii. Chrześcijanin angażuje się w świat z zapałem, ale świadom, że „**przemija postać tego**

świata” (1 Kor 7,31) – że pełna sprawiedliwość zrealizuje się dopiero w Królestwie Bożym. Pastoralnie oznacza to, że duszpasterz powinien **mobilizować wiernych do pracy dla dobra wspólnego**, ale równocześnie uczyć ich ewangelicznego dystansu do dóbr ziemskich i przestrzegać przed skrajnymi ideologiami.

- **Inspiracja prawdą i miłością: Tylko wolność zakorzeniona w prawdzie i miłości prowadzi do autentycznego wyzwolenia społecznego.** Współczesne możliwości nauki, techniki, pracy czy polityki przyniosą prawdziwe owoce wyzwolenia, **jeśli czerpać będą natchnienie z Ewangelii – z prawdy i miłości silniejszej niż cierpienie, objawionej przez Chrystusa. Brak prawdy i miłości obraca proces wyzwolenia przeciw wolności:** tam, gdzie brakuje moralnego fundamentu, dążenie do wyzwolenia paradoksalnie uśmierca wolność i rodzi nowe formy ucisku. Dlatego w duszpasterstwie społeczna działalność zawsze musi iść w parze z ewangelizacją i formacją sumień – inaczej łatwo zboczyć na drogę przemocy lub ideologii.

Zagrożenia ideologiczne w posłudze duszpasterskiej

- **Skrajny indywidualizm (liberalizm):** Jedno z historycznych zagrożeń dla wizji chrześcijańskiej to **ideologia indywidualistyczna**, wyrosła z oświeceniowego pojmowania wolności. Traktuje ona człowieka jako jednostkę całkowicie **samowystarczalną, nastawioną na własny interes** i konsumpcję dóbr materialnych. Taki **liberalny indywidualizm** pomija wymiar społeczny i etyczny – w imię wolnej konkurencji usprawiedliwia nierówności. W początkach epoki przemysłowej przyczynił się on do drastycznych podziałów na bogatych i ubogich: **właściciele kapitału gromadzili dobra, podczas gdy robotnicy – współtwórcy owych dóbr – byli z nich wykluczani.** Z perspektywy duszpasterskiej skrajny liberalizm zagraża duchowi solidarności i **prowadzi do „struktur grzechu”** (jak niesprawiedliwy podział bogactw). Kościół stanowczo go krytykuje, wskazując, że **prawdziwy rozwój musi uwzględniać dobro wspólne i godność pracujących**, a nie tylko zysk jednostek.
- **Kolektywizm marksistowski:** W odpowiedzi na krzywdy powodowane przez niesprawiedliwy kapitalizm pojawiła się **ideologia kolektywistyczna**, najczęściej w formie marksizmu. Niesie ona odmienny, lecz równie niebezpieczny **błąd: odrzuca**

transcendentny wymiar osoby ludzkiej, redukując człowieka do wymiaru czysto materialnego i społeczno-ekonomicznego. Marksizm uznaje wyłącznie doczesny cel życia i głosi konieczność **walki klas** w imię równości. Duszpasterz musi być świadomy, że **marksistowskie projekty „wyzwolenia”**, choć obiecujące sprawiedliwość, **doprowadziły w praktyce do nowych zniewoleń**. Reżimy zbudowane na tej ideologii przyniosły **totalitarne tyranie**, prześladowania religii, pogardę dla osoby ludzkiej i naruszenia podstawowych wolności. Zamiast usunąć dawne niesprawiedliwości, stworzyły **inne, równie dotkliwe** (np. systemy komunistyczne zastąpiły ucisk kapitalistyczny uciskiem państwa partyjnego). **Ateistyczny kolektywizm** traktuje ponadto religię jako przeszkodę – jest więc w radykalnym konflikcie z wiarą chrześcijańską.

- **Ateizm i negacja moralności: Ideologie ateistyczne** często leżą u podstaw zarówno skrajnego liberalizmu, jak i marksizmu. Wmawiają one, że **Bóg, religia czy obiektywne prawo moralne alienują człowieka**, rzekomo krępując jego wolność. W myśl tej propagandy **pełne wyzwolenie wymaga odrzucenia Boga i moralności – ateizm** przedstawiany jest jako prawdziwa emancypacja, zaś wiara w Boga i posłuszeństwo zasadom etycznym jako forma zniewolenia. Duszpasterz spotyka się z tym np. w ideologiach głoszących absolutną autonomię jednostki (rób, co chcesz, bez względu na normy) albo w programowym laicyzmie państwa. Nauka Kościoła demaskuje tę fałszywą obietnicę: odrzucenie Boga nie wyzwala, lecz pozbawia człowieka światła prawdy i **rozbija wewnętrzny ład osoby oraz ład społeczny**. W praktyce społeczeństwa, które chciały zbudować przyszłość **bez Boga**, doświadczyły nowych dramatów (dehumanizacja, przemoc, rozpad więzi), co potwierdza diagnozy Magisterium.
- **Przemoc i utopia – pokusy fałszywego wyzwolenia:** Szczególnym zagrożeniem duszpasterskim są ideologie, które **uzasadniają przemoc jako rzekomo nieunikniony środek wyzwolenia**. W latach 70. i 80. niektórzy teologowie próbowali łączyć Ewangelię z marksizmem, głosząc tzw. „**teologię wyzwolenia**” uwikłaną w walkę klas. Instrukcja *Libertatis conscientia* przestrzega, że **wykorzystywanie religijności ludu do celów czysto rewolucyjnych jest poważnym nadużyciem – „wielką przewrotnością”**. Próba przeniesienia zapału wiary na grunt ideologii materialistycznej prowadzi nie do Królestwa

Bożego, lecz do iluzji i **nowych zniewoleń**. Ci, którzy ulegają świeckim ideologiom i usprawiedliwiają przemoc (np. zbrojną rewolucję) jako konieczność dziejową, **zdradzają chrześcijańską nadzieję**. Zamiast zawierzyć mocy Bożego miłosierdzia i przemieniać świat drogą nawrócenia i miłości, popadają w **desperację i logikę nienawiści**. Pasterze muszą być czujni, by **nie pozwolić zideologizować misji Kościoła** – Ewangelia w służbie jakiegokolwiek utopii politycznej traci swój właściwy charakter. Kościół, kierowany Duchem Świętym, **rozdziela „znaki wyzwolenia” od fałszywych iluzji** i odrzuca to, co sprzeczne z duchem Chrystusa.

Rola Kościoła w kształtowaniu sumienia i formacji moralnej wiernych

- **Nauczycielska misja Kościoła:** Jezus Chrystus polecił Kościołowi głosić prawdę, która wyzwala. **Kościół został obdarzony słowem prawdy zdolnym oświecać sumienia ludzkie**. Głoszenie Ewangelii nie ogranicza się do sfery prywatnej duchowości – **obejmuje całe życie człowieka, także jego wybory moralne i społeczne**. **Nauczanie Kościoła rozciąga się na cały porządek moralny, a zwłaszcza na kwestie sprawiedliwości w relacjach międzyludzkich**. Przepowiadanie zbawienia w Chrystusie zawiera w sobie etykę: to, jak traktujemy innych (**sprawiedliwość, pokój, poszanowanie godności**), **jest integralną częścią Ewangelii**. Kościół pełni zatem proroczą rolę **sumienia świata** – wskazuje drogę postępowania zgodną z Bożym prawem, aby ludzie mogli dojść do zbawienia. Pasterze mają obowiązek **nazywać dobro dobrem, a zło złem** w świetle Objawienia, formując w ten sposób dojrzałe sumienia wiernych.
- **Ewangelizacja a promocja ludzka:** **Zadaniem Kościoła jest przede wszystkim głosić zbawienie i jednoczyć ludzi z Bogiem (misja ewangelizacyjna i sakramentalna)**. Jednak **miłość Chrystusa przynagla Kościół, by troszczył się także o doczesne dobro człowieka** – o jego kulturę, warunki życia, prawa i rozwój. W praktyce oznacza to rozwijanie **nauki społecznej Kościoła**, katechezę społeczną, angażowanie wiernych w dzieła miłosierdzia i sprawiedliwości. **Nauczanie społeczne Kościoła stanowi narzędzie formacji: wyjaśnia ono, jak zasady Ewangelii (przykazanie miłości Boga i bliźniego) zastosować w życiu społecznym**. W ten sposób ukierunkowuje chrześcijańską **praxis wyzwolenia** – czyli konkretne działania na rzecz wolności i godności człowieka w społeczeństwie. Kościół, będąc „ekspertem w sprawach ludzkich”, oferuje **zbiór zasad**

refleksji, norm moralnych i wskazówek działania, aby przemiany społeczne dokonywały się w służbie prawdziwego dobra ludzi.

- **Formacja sumień jako priorytet:** Instrukcja podkreśla, że **pierwszoplanowym zadaniem** (warunkującym powodzenie wszystkich innych przedsięwzięć wyzwoleniczych) **jest wychowanie i formacja. Kształtowanie sumień** w duchu Ewangelii – od rodzinnego i szkolnego wychowania po katechezę i kaznodziejstwo – stanowi fundament wolnego społeczeństwa. **Miłość chrześcijańska musi przekładać się na postawę społeczną:** budować „cywilizację miłości” przez tworzenie nowych więzi solidarności między ludźmi. Kościół wzywa, by wychowanie do sprawiedliwości, pokoju i szacunku dla godności każdego człowieka stało się integralną częścią duszpasterstwa. **Sumienie wiernych wymaga światła prawdy**, by nie ulec relatywizmowi czy propagandzie ideologicznej – temu służy nieustanna katecheza i towarzyszenie duszpasterskie.
- **Jedność misji zbawczej i zaangażowania społecznego:** Kościół **angażuje się w promocję sprawiedliwości społecznej i zachęca świeckich wiernych do pracy na rzecz dobra wspólnego**, co absolutnie mieści się w granicach jego misji. Jednocześnie pilnie strzeże, by **nie zatracić właściwej hierarchii celów: zbawienie dusz i komunii z Bogiem jest celem ostatecznym**, a ład doczesny jest ważny, lecz podporządkowany zbawieniu. **Kościół podkreśla potrzebę jasnego rozróżnienia między ewangelizacją a działalnością społeczną**, choć obu tych wymiarów nie rozdziela, lecz widzi je jako powiązane. **Jedność:** troska o całego człowieka (duszę i ciało) sprawia, że głoszenie Ewangelii wiąże się z obroną godności i praw człowieka. **Rozróżnienie:** misja duchowa Kościoła nie może **zostać pochłonięta przez politykę** ani zredukowana do samej pracy charytatywnej. W praktyce oznacza to np., że **pasterze muszą unikać upolitycznienia ambony**, ale zarazem mają obowiązek mówić o moralnych aspektach życia społecznego. **Ewangelizacja i promocja ludzka** to dwie komplementarne części misji Kościoła – **nie wolno ich ani rozdzielać, ani utożsamiać**.
- **Rola świeckich w świecie:** W formacji wiernych świeckich Kościół upatruje klucz do przemiany świata zgodnie z Ewangelią. **Świeccy chrześcijanie** z racji swojego powołania **działają w strukturach świeckich** (polityka, gospodarka, kultura) – ich zadaniem jest

przenikać je duchem Ewangelii. Kościół, zachęcając i **angażując świeckich do pracy nad budowaniem sprawiedliwości i pokoju**, nie wychodzi poza swoją misję, lecz ją realizuje. Pasterze powinni zatem **wspierać świeckich** poprzez nauczanie społeczne, kierownictwo duchowe i modlitwę, ale **pozostawić im należną autonomię** w zakresie świeckich kompetencji. W ten sposób **cały Lud Boży** uczestniczy w przynoszeniu światu wolności i zbawienia: duchowni przez szafarstwo słowa i sakramentów, a świeccy przez **świadectwo chrześcijańskiego życia we wszystkich dziedzinach.**

Wskazania dla współczesnej praktyki duszpasterskiej

- **Profetyczny głos Kościoła:** We współczesnym świecie jednym z zadań duszpasterzy jest **odważne demaskowanie zła społecznego.** Kościół pozostaje **wierny swojej misji, gdy publicznie piętnuje nadużycia, niewolące struktury i ucisk**, których ofiarą padają ludzie. Duszpasterz powinien bronić praw człowieka (od prawa do życia, poprzez prawa pracownicze, po wolność religijną) i stawać w obronie prześladowanych czy marginalizowanych. Taka **opcja profetyczna** jest kontynuacją misji Chrystusa, który przyszedł „ubogim nieść dobrą nowinę, więźniom głosić wolność” (Łk 4,18). **Milczenie wobec jawnej niesprawiedliwości** byłoby zaniedbaniem pasterskiego obowiązku – lud Boży oczekuje od swoich pasterzy jasnego świadectwa etycznego.
- **Miłość preferencyjna dla ubogich:** Preferencyjna **opcja na rzecz ubogich** jest centralnym wyzwaniem dla duszpasterstwa w świecie naznaczonym nierównościami. Kościół uczy, że **Chrystus utożsamia się z najmniejszymi**, więc **miłość Kościoła do ubogich jest znakiem miłości Boga Ojca.** **Opcja na rzecz ubogich ma charakter uniwersalny**, nie oznacza faworyzowania jakiejś grupy przeciw innym. **Kościół obejmuje opieką wszystkich potrzebujących**, niezależnie od rasy, narodowości czy statusu – jest matką szczególnie dla tych, którzy „**się nie liczą**” w **oczach świata.** Pochyla się z miłością nad każdym ludzkim cierpieniem: nad **biednymi, chorymi, odtrąconymi**, a także **nad najbardziej bezbronnymi – dziećmi nienarodzonymi czy opuszczonymi starcami.** **Troska duszpasterska o ubogich** daje świadectwo, że wartość człowieka nie zależy od posiadania – **jego godność jest niezniszczalna**, nawet w skrajnej nędzy i poniżeniu.

- **Unikanie ideologizacji „opcji dla ubogich”:** Kościół przestrzega, by **miłość do ubogich nie została zniekształcona przez ideologie konfliktu klas. Opcji preferencyjnej na rzecz ubogich nie wolno wyrażać językiem wąskich kategorii socjologicznych czy politycznych**, bo uczyniłoby to z niej **program walki stronnicej**. Duszpasterze powinni więc unikać podsyłania nienawiści społecznej czy dzielenia ludzi na wrogie obozy. **Kościół jest powszechny**, a jego misja jednania ludzi z Bogiem i między sobą stoi ponad podziałami klasowymi czy ideologicznymi. Prawdziwa opcja na rzecz ubogich przejawia się we **współczuciu, pomocy i upominaniu się o sprawiedliwość**, ale bez ideologicznej retoryki wrogości. **Duszpasterz ma łączyć, a nie dzielić** – wskazywać na braterstwo w Chrystusie, które przekracza bariery społeczne.
- **Małe wspólnoty i ruchy wyzwolenia:** W wielu miejscach powstają dziś **oddolne wspólnoty chrześcijańskie** zaangażowane w sprawy ubogich (np. bazyliowe wspólnoty podstawowe). **Kościół widzi w nich wielką nadzieję**, pod warunkiem że **trwają one w jedności z Kościołem powszechnym. Wspólnoty podstawowe spełnią swoją misję tylko wtedy, gdy zachowają pełnię wiary katolickiej, wierność nauczaniu Magisterium, jedność z pasterzami i życie sakramentalne**. Dlatego duszpasterze powinni towarzyszyć tym grupom, **dbać o ich formację doktrynalną i duchową**, aby zapał społeczny szedł w parze z prawowiernością. **Doświadczenie zaangażowania na rzecz integralnego wyzwolenia**, zakorzenione w takich wspólnotach, może stać się skarbem całego Kościoła – inspirując innych wiernych – o ile pozostaje **zakotwiczone w jedności wiary i miłości**.
- **Rozeznanie teologii wyzwolenia:** **Refleksja teologiczna nad wyzwoleniem** (tzw. teologia wyzwolenia) musi być ściśle związana z pełnią Objawienia. **Teolog chrześcijański interpretujący doświadczenie ubogich powinien odczytywać je w świetle całego depozytu wiary Kościoła** – inaczej grozi mu zniekształcenie orędzia biblijnego. **Pismo Święte należy wyjaśniać, a nie naginać do ideologii**; wzorem są tu święci, których życie jaśnieje czystym doświadczeniem Ewangelii. **Do pasterzy Kościoła (w łączności z papieżem) należy ocena i rozeznanie prawowierności nowych kierunków teologicznych**. Duszpasterz musi zatem czuwać, aby **głoszona nauka nie odchodziła się od wiary i moralności katolickiej** pod pretekstem „nowych odczytań” Biblii. W praktyce oznacza to konieczność **dialogu teologów z autorytetem Kościoła** – każda

teologia kontekstualna (np. rodząca się z doświadczenia konkretnej wspólnoty ubogich) powinna być zweryfikowana w komunii Kościoła powszechnego. Dzięki temu **duszpasterstwo wyzwolenia** będzie naprawdę chrześcijańskie – zakorzenione w **nadziei i miłości**, które płyną od Chrystusa, a nie w rewolucyjnej ideologii.

- **Nadzieja i duch Ewangelii:** Wobec ogromu niesprawiedliwości dzisiejszy duszpasterz musi przede wszystkim **krzepić nadzieję** wiernych. **Nie wolno ulegać zniechęceniu ani pokusie sięgania po środki sprzeczne z Ewangelią.** Instrukcja przypomina o Maryi, która w *Magnificat* wysławia Boga **strącającego władców z tronu a wywyższającego pokornych** – duch tej modlitwy ma przenikać posługę Kościoła. **Dziewica Maryja** jawi się jako **wzór zawierzenia Bogu i źródło otuchy** dla walczących o sprawiedliwość bez przemocy. Kościół, wsparty Jej wstawiennictwem, **ufnie podejmuje dzieło wyzwolenia człowieka w mocy Bożej miłości**, przekonany że żadna przeszkoda nie zatrzyma triumfu Chrystusa. **Pastoralnie oznacza to przepajanie wszelkich działań modlitwą i duchem wiary** – budowanie „cywilizacji miłości” nie ludzką siłą, lecz łaską Boga. Pasterze powinni zachęcać wiernych, by **łącząc aktywność społeczną z życiem sakramentalnym i modlitwą**, stawali się autentycznymi świadkami wyzwalającej mocy Ewangelii w świecie współczesnym.

Źródła: Kongregacja Nauki Wiary, *Libertatis conscientia. Instrukcja o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu* (1986).